

VISSZHANG.

„Hát csakugyan igaz, hogy mindazt, amit a gyászbeszédekben felsoroltak, ez az egyetlenegy ember művelte? Ez hozta létre azt a sok nagy alkotást? Ennek köszönhető az a sok magyar kultúra?... Szinte hihetetlen. Eltűnődünk, hogy amíg élt, s napról-napra dolgozott, ki volt téve a pártok harcainak, s a törpék haragjának, senki sem tudta megmérni ennek a sok alkotásnak az igazi súlyát és nagyságát“. (Pesti Napló, okt. 15.)

*

„Legalább félszázadra megadta a helyes és öntudatos, lendületes és okos városépítés kereteit. Körültekintően, koncepciózusan, európai méretekkal mérve is kimagasló kultúrérzékkel, valamennyi termelő ágat féltő gonddal figyelő gazdasági érzékkel, álmodozón is, meg reálisan is. Ilyen gazdag programja a szegedi nemzeti és városi munkálkodásnak még nem volt és ma sincs. Ilyen szerkesztés, ilyen céltudatos, ilyen nagykoncepciójú se. Szeged következetesen és biztosan csak ennek a programnak a pontról-pontra való megvalósításával emelkedhetik ki oda, ahova a legnagyobb magyar városépítő akarta fölemelni, valamennyi vidéki város fölé, hogy Budapest mellett világvárosi méretekkkel is mérhető nagy városa legyen ennek az országnak“. (Délmagyarország, okt. 15.)

*

„Hitler az én véleményem szerint ott árulta el egyéniségének legbelsőbb mivoltát, mikor azt a kijelentést tette, hogy ő ugyanazt a hatalmat követeli magának, ami Mussolininek van meg Olaszországban. Ez az összehasonlító jellegű követelés a szellemi alsóbbrendűség jele. A vezér itt mint mázolósegéd mutatkozik be, aki látta az illusztrált lapokat, látta Mussolini megszámlálhatatlan sok fotográfiáját, látta Mussolinit a fasiszták főparancsnoki egyenruhájában, a Palazzo Venezia íróasztalánál, az admirális hajójának parancsnoki hidján, a kapitóliumon, a balillák élén, felemelt kézzel, szónoki pózban, gyalog, lóháton, automobilon és repülőgépen egyaránt...“ (Tonelli Sándor cikkéből, Délmagyarország, aug. 28.)

*

Voinovich Géza írja az Arany-jubileum alkalmából: „Arany a művészi realizmus első úttörője nálunk. Szétoszlatta a képzelődés üresen úszó bodros felhőit, való és szép magyar tájékokat rajzolt, természetben és valóságban egyaránt. Útját egyengette ezzel a színpad realizmusának is“. (B. H. okt. 23.)

*

Gömbös Gyula egy régebbi nyilatkozatából: „Ady Endrében nagy magyar zsenit látok. Elvi föltétele, hogy művészt nem lehet megítélni a röghöz tapadó ember szempontjából“.

*

1931-ben 400.000 ember látogatta a lipcsei könyvtárat: naponta 1300 ember.

*

Teleki Pál gróf dékáni beszédéből: „... A külföldi ösztöndíjak megszorítása pénzügyileg lehet megokolt, de a nemzet rövidesen súlyosan rá fog fizetni, ha a külföldi ösztöndíjakat megszorítják, mert a külfölddel való érintkezésünk megszakad, s ma már könyveket sem kapunk, s ha ez így megy tovább, rövidesen a polinéziai szigetlakók izoláltságában fogunk élni“.

*

Nem lehet meghagyni a trianoni béke rabságában azt a nemzetet, amelynek olyan nagy kultúrája van, mint a magyar. Így nyilatkozott a Tesz küldöttsége előtt Mussolini. Talán a „kulturfölény” itthoni ellenségei belátják, hogy ez a sárral dobált jelszó valamikor az ország visszaszerzői között fog szerepelni...

*

Varsányi Irén sirjánál Góth Sándor az elhunyt színész nő csodálatos hangjáról szólott, amely rabul ejtette a hallgatókat, mint az aranyhegedű megejtő hangja. Minden öröm ott kacagott, minden bánat ott zokogott és minden kétségbeesés ott jajongott az aranyhegedű húrjain. És tódult hallgatni a város, az ország a varázsos, édes hangot, és tódultak nagy írók, költők, hogy megdőlve melódiáikat, az aranyhegedűn szólaltassák meg. Varsányi Irén elment tőlünk, de leány- és asszonyalakjai, akiket teremtett, örök időre körül fogják lebegni a Vigszínház szinpadát, nézőterét.

*

„Klebsberg Kunó ravatala mellett nemcsak a családtagok, mi szegediek is rászorultunk a vigasztaló szóra. S nem tagadjuk azt sem, hogy nekünk felette jólesett a kormány képviselőjének szavait hallani, aki azzal igyekezett megnyugtatni bennünket, hogy a kormány iparkodni fog elfelejteni ezzel a várossal nagy veszteségét, a kormány törődni fog azzal, hogy a város ne érezze meg nagy pártfogójának elvesztését. Ez a vigasztalás is csak a veszteség súlyát méri fel s érzékelteti meg”. (Délmagyarország, okt. 16.)

*

Az amerikai kormány nem fogadja el és nem engedi nosztrifikálni a prágai cseh egyetemen szerzett orvosi diplomákat. (Memento lehet ez nekünk is: ha az egyetemek nivóját leszállítjuk, súlyos morális és anyagi károk származnak belőle az országra.)

*

Négyesy László írja az Arany jubileum alkalmából: „Maga az újabb irodalmi mozgalom is, mely a Nyugat jelszavát játszotta ki a nemzeti hagyománnyal szemben, csak első rohamában és egyes szélsőséges képviselőiben tagadta meg Aranytól a nagyságot... Nincs ma számottevő szó, amely Arany nagyságát tagadná... Arany az idők fölött áll”. (Budapesti Szemle, nov.)

*

A Délmagyarország írja „Város és egyetem” című vezércikkében: „Szeged és az Alföld nem lehet csak geográfiai letelepülők hely s feltételes megállóhely az egyetem útjain, az egyetem tudományos feladatai, tudományos törekvései, az egyetem által szolgált tudománypolitika kell, hogy bizonyos vonatkozásokban alkalmazkodjanak a hely és környezet parancsaihoz... Senki nem kívánhatja azt, hogy a szegedi egyetem felejtse el a régi otthont, amit mi sem tudunk s mi sem akarunk elfelejteni soha s szakítsa el azokat a szálakat, melyek Erdélyhez fűztek, hiszen ha elszakadnának ezek a szálak, akkor a történelmi restitúció gondolatának s küzdelmének ereje is megtörne, — mi csak azt kívánjuk, hogy legyen múlté az egyetem által élvezett vendégszeretet s érjen véget a vendégjog érvénye, mert az egyetem szegedi egyetem lett s intézményeiben és munkásaiban a polgárjogok teljes élvezetébe lépett”. (Nov. 11.)

*

Aldo Dami megint írt egy könyvet Magyarország igazáról és a békeszerződések revíziójáról. A kitűnő svájci újságíró, aki egy évet Szegeden is töltött, jelenleg a *Courrier de Genève* szerkesztője...

*

1918 október 31.-én, a Károlyi-forradalom napján, a nyugati fronton egy német repülőraj bombázta Nancy városát. A keletkezett tűz elpusztította az egyetemi könyvtárat. 55.000 kötet és 100.000 füzet veszett oda, ezenkívül a disszertáció-gyűjtemény, amely magában foglalta az 1574-től 1792-ig elfogadott straszburgi téziseket... Az új könyvtárpületnek november elején volt az alapkövetétele. Az egyetem azóta megkapta a háborús érdemkeresztet és a becsületrendet... (Talán nálunk is akadnának intézmények, amiket ki lehetne tüntetni.)

*

Egész biztos, hogy ha Giotto valamelyik assisi freskóját névtelenül be-csempésznék egy modern kiállításba, „destruktívna” bélyegeznék azok, akik a XIX. századi művészetnek régi korszakot utánzó fázisait, a neogotikát, neoreneszánszt, neobarokot stb. tartják „történeti stílusnak”. A mai nemzedék egy részének s még inkább az alig tegnapiak történeti érzéke a múlt századi művészet álhistorizmusán nevelkedett s ezek művészeti tradíciók alatt ezt a mesterséges, hamis álhagyományt értik. (Gerevich Tibor cikkéből, *Magyar Szemle* 1932: 237.)

*

Gerevich Tibor írja az új spiritudlis művészetről szólva: „A kubizmus, futurizmus, szürrealizmus s egyéb, u. n. izmusok, melyek a század elején kétségbeesetten lázadtak fel a mozdulatlan akademizmus sablónja, a szellemnélküli művészeti materializmus szemfényvesztő üressége ellen, a robbantás munkáját elvégezve, szabaddá tették az utat az új esztétikai rend és az új szépség számára”. (*Magyar Szemle* 1932: 239.)

*

„Fütetlen szobájában bezárkózva, pénz és élelem nélkül tengeti életét. Ez ellen tenni kell valamit. Nem haragudni kell, nem gyűlölködni kell ellene. Bocssáuk meg... Egy értékes embertársunk éhez és fázik. Egy neves magyar író...” (Boér Jenő cikkéből, *Pesti Futár*, nov. 24. A neves magyar író: Szabó Dezső.)

*

„A miniszterelnök úr számtalan beszédében hangsúlyozta, hogy a szabad kritikának és nem az elhallgatásnak a híve és a magyar kiállásnak az embere, nem pedig a meghunyászkodó szolgálalkúság”. (Antal István sajtófőnök beszédéből, nov. 30.)